

China's filmindustrie beter, groter, commerciëler

De Nederlandse bioscoopganger heeft vaak een vertekend beeld van wat de Chinese filmindustrie te bieden heeft. De maatschappijkritische films uit China die hier in de bioscoop draaien, zijn in China impopulair. Daar is de industrie vooral op zoek naar formules die het grote publiek kunnen entertainen.

De afgelopen decennia heeft de Chinese filmindustrie grote ontwikkelingen doorgemaakt. Filmstudio's zijn van subsidieafhankelijke staatsbedrijven veranderd in grotendeels geprivatiseerde en financieel zelfstandige ondernemingen. Was film in het begin van de jaren 80 een van de belangrijkste vormen van vermaak, nu moet deze concurreren met karaokebars, computergames en de thuisbioscoop. De Chinese filmindustrie is dus

op zoek naar nieuwe manieren om de aandacht van de kijker vast te houden.

Het aantal bioscopen in China is gezien het enorme bevolkingsaantal relatief klein: 6200 schermen in 2011, tegenover bijvoorbeeld 40.000 in de Verenigde Staten. De meeste bioscopen – multiplexen op Amerikaanse leest geschoeid – zijn te vinden in de grote steden. Daar worden niet alleen Chinese, maar ook buitenlandse films vertoond. Hiervoor geldt een quotum, dat vorig

Na het commerciële succes van de *martial-arts*film *Hero* volgden vele andere Chinese producties met zo mogelijk nog meer *special effects*.

strie:

jaar verhoogd werd tot 34 buitenlandse films. Dat lijkt weinig, maar in de eerste maanden van 2012 bestond de top van best bezochte films vrijwel uitsluitend uit Amerikaanse *blockbusters*, zoals *The Hunger Games*, *Men in Black 3* en *Madagascar 3*. China produceerde in 2011 meer dan 750 films, waarvan maar 10% winstgevend was. Hebben we nu toevallig te maken met twee slechte jaren voor de Chinese film of is er meer aan de hand?

Strengere regels

Een belangrijke beperkende factor bij de productie van Chinese films is de aansturing door de Chinese overheid. Die ziet film als een potentieel gevaarlijk, want zeer invloedrijk, medium. Daarom zijn er zowel overheids- als partij-instanties betrokken bij het toezicht op de Chinese film-industrie. Er bestaan gedetailleerde regels over welke inhoud problematisch is en zal worden afgekeurd. Om de Chinese zalen te bereiken en via officiële kanalen te mogen worden geëxporteerd, hebben films een vertoningscertificaat nodig van de SARFT (State Administration for Radio, Film and Television). Deze overheidsinstantie verstrekt het certificaat alleen als ze geen problemen heeft met het scenario en de afgemonteerde film.

Soms worden de regels strikt gehandhaafd, soms ook niet. Zulke 'gedoogperiodes' zijn echter niet te voorspellen. Het komt voor dat een film eerst wordt goedgekeurd, maar na een korte roulatietijd alsnog uit de bioscopen wordt gehaald – mogelijk door ingrijpen van de Voorlichtingsdienst van de Chinese Communistische Partij, de tweede instantie die waakt over de getoonde films.

Een bijkomend probleem is dat China geen leeftijdskeuring kent: elke film moet geschikt zijn voor kijkers van 8 tot 80. Er is dus weinig ruimte voor geweld of seks. 'Kussen zodanig lang in beeld brengen dat de kijker opgewonden raakt', is niet toegestaan. Sinds de jaren 90 onderhandelen overheid, filmmakers en producenten over het instellen van een leeftijdskeuring, tot op heden echter zonder succes.

Veilig genre

In dit klimaat is het niet vreemd dat filmmakers en -producenten zelfcensuur toepassen en alle risico's uit de weg gaan. Films maken is een kostbare onderneming, en verliesgevende films kunnen uiteindelijk leiden tot de ondergang van het productiebedrijf. Een 'veilig' genre is dat van de vechtfilm, ook in het buitenland zeer geliefd. Wanneer je een westerse filmkijker vraagt een Chinese film te noemen, zal hij waarschijnlijk met *Crouching Tiger Hidden Dragon* (van de Taiwanese-Amerikaanse regisseur Ang Lee, 2000), *Hero* (2002), of *House of Flying Daggers* (2004) op de proppen komen. Ze zijn allemaal van het *martial arts*-genre: films in een pseudohistorische setting, waarin veel wordt gevochten volgens strikte eencodes zoals loyaliteit aan de heerser en leermeester, en plichtsbeseft tegenover krijgs-makkers. De codes zijn ontleend aan de confucianistische traditie, waarin hiërarchie een belangrijke rol speelt. Wanneer ieder zijn plaats kent en de plichten en rechten die daaraan verbonden zijn, zal er orde heersen in een samenleving en blijft chaos uit.

De film *Hero* van regisseur Zhang Yimou had een budget van 31 miljoen US dollar, maar bracht wereldwijd 177 miljoen dollar op. De film won internationaal weinig grote prijzen, wel zeven Hongkong Film Awards, al waren die niet voor beste film of beste regisseur. *Hero* draagt de signatuur van Zhang: precisie tot in de kleinste details en een overdonderend gebruik van kleuren, waardoor scènes onder een boom in herfststooi of een gevecht boven een rimpelloos meer je lang bijblijven. Na het succes van *Hero* maakte men in China jarenlang vechtfilms die

Poster van de Amerikaanse 3D-film *Avatar* die draait in de Peace Cinema in Shanghai.

nog groter en spectaculairder moesten zijn, met nog meer *special effects* en een nog beroemdere cast. Door de ingewikkelde verhaallijnen en vele verwijzingen naar de Chinese geschiedenis haakten de buitenlandse kijkers echter af. Het Chinese publiek was intussen uitgekeken op de clichés van het genre en wilde kleinere films met een goed verhaal, realistisch in beeld gebrachte vechtschènes en meer aandacht voor de relaties tussen de personages.

Cell Phone, een absolute kaskraker in China, voldeed niet aan de westerse smaak.

ander China. De film speelt in het milieu van de gegoede middenklasse, de hoofdpersonen wonen in mooie appartementen en kennen geen financiële zorgen. De westerse kijker die zijn vooroordelen over China als een onderontwikkeld land met curieuze tradities en gebruiken bevestigd wil zien, zal *Cell Phone* niet waarderen.

Onafhankelijke films

Voor scherpe maatschappijkritiek is in de *mainstream* filmproductie geen plaats. Toch worden er in China wel degelijk kritische speelfilms en documentaires gemaakt. Die komen echter niet door de filmkeuring en kunnen dus niet worden vertoond, althans niet in het reguliere circuit. In grote steden bestaat een semilegaal vertoningscircuit (universiteiten, clubs, bars, consulaten) voor onafhankelijke films. Filmmaken is laagdrempelig geworden doordat iedereen met een digitale camera op stap kan gaan en thuis kan monteren. Juist omdat onafhankelijke film relatief goedkoop te maken is, biedt dit creatieve geesten gelegenheid te experimenteren. Kleinschalige filmfestivals die tegenwoordig in diverse steden worden georganiseerd, zorgen ervoor dat deze regisseurs meer bekendheid krijgen en kennis kunnen uitwisselen. Zo is de onafhankelijke film voor sommige filmmakers een veilig oefenterrein voordat ze de overstap maken naar de veel hardere wereld van de commerciële film.

Romantische komedies

Waar staat de Chinese film anno 2012? Grootheden als Feng Xiaogang en Zhang Yimou staan garant voor een of twee goede films per jaar. Chinese bioscoopgangers bezoeken verder graag romantische komedies, een genre dat momenteel sterk in opkomst is. Met de vechtfilm, het exportgenre bij uitstek, gaat het minder goed, maar één goede vechtfilm in 3D kan al een nieuwe impuls geven aan het zoekende genre, want films in 3D zijn echte publiekstrekkingen.

De onafhankelijke film heeft in China een eigen niche veroverd. Voor vernieuwingen is de Chinese filmindustrie deels ook aangewezen op de relatieve buitenstaanders van het onafhankelijke circuit. Zo verandert de Chinese film langzaam maar zeker: door impulsen van onderaf en van buiten het studiosysteem, maar ook door de ontwikkeling van nieuwe genres en op termijn door langverwachte verbeteringen in de overkoepelende structuur, zoals de invoering van een leeftijdskeuring. •

House of the Flying Daggers

Als vechtfilms vermaak bieden in een pseudo-historische setting, waar gaan dan de succesvolle films met een hedendaags thema over? Zijdelingse maatschappijkritiek met een vleugje humor blijkt een groot publiek aan te spreken. Regisseur Feng Xiaogang beheerst dit genre als geen ander. Zijn *Cell Phone* (2003) gaat over een man wiens echtgenote toevallig hoort hoe een vrouw iets suggestiefs insprekt op zijn mobiele telefoon. Hij probeert nog te voorkomen dat zijn echtgenote ontdekt dat hij haar bedriegt, maar tevergeefs. De film was in China een doorslaand succes. Hij leidde tot een maatschappelijke discussie over overspel en schijnt een flink aantal echtscheidingen te hebben veroorzaakt. Vrouwen ontpopten zich tot privédetectives die de mobiele telefoon van hun man af luisterden en daarna zelf op onderzoek uitgingen.

Gemaakt voor slechts 878.000 euro, bracht hij 6,65 miljoen euro op. Ook won de film in 2004 drie Hundred Flowers Awards (te vergelijken met de Golden Globes in Amerika), voor de beste film, beste acteur en beste actrice.

Je zou verwachten dat zo'n film ook een internationaal publiek zou aanspreken, maar *Cell Phone* is buiten China niet op grote schaal uitgebracht. Dat komt waarschijnlijk door de mix van genres in de film: familiedrama en zwarte humor. Een westerse publiek wil van tevoren weten of het naar een familiedrama gaat of naar een grappige film. Marketingafdelingen van distributeurs hebben een duidelijke invalshoek nodig – bij *Cell Phone* is dat niet zo makkelijk. Ik vermoed dat westerse distributeurs de film daarom domweg niet hebben aangedurfd. Daar komt bij dat de film de westerse kijker niet behaagt met beelden van een exotisch,